

ZGODNE Z
USZCZUPLONĄ
PODSTAWĄ
PROGRAMOWĄ

WYDANIE
UAKTUALNIONE

ZBIÓR ZADAŃ MATURALNYCH

Nowa teraz matura

JĘZYK POLSKI

MATURA USTNA

- gotowe odpowiedzi do zadań jawnych CKE
- przykładowe realizacje zadań niejawnych
- katalog motywów literackich

nowa
era

Jak korzystać ze Zbioru zadań maturalnych do matury ustnej z cyfrowym wspomaganie nauki?

Ze Zbioru zadań maturalnych w praktyczny sposób przygotujesz się do części ustnej egzaminu maturalnego z języka polskiego.

Do wszystkich zadań jawnych CKE zostały opracowane przykładowe realizacje (konspekty), dzięki którym zaoszczędzisz czas i skutecznie przygotujesz się do wypowiedzi ustnej.

**Sprawdź
w Vademecum
PP**

Antyгона, s. 53–58

**Sprawdź
w Vademecum
PR**

Antyгона, s. 61–66

Dzięki odsyłaczom do lektur obowiązkowych opracowanych w **Vademecum dla poziomu podstawowego (PP)** oraz do **Vademecum dla poziomu rozszerzonego (PR)** przypomnisz sobie treść i problematykę lektur obowiązkowych.

→ Przykładowa realizacja zadania (konspekt), s. 136–137

W Zbiorze zadań maturalnych znajdują się **przykładowe realizacje zadań niejawnych** oraz **zadań niejawnych do samodzielnej realizacji**, do których zostały opracowane przykładowe konspekty zamieszczone na końcu publikacji, o czym informują odsyłacze do stron z odpowiedziami.

Dzięki Zbiorowi zadań maturalnych do matury ustnej zyskujesz dostęp do zasobów cyfrowych.

Poszukaj motywów i kontekstów

app.nowa
terazmatura.pl
Kod: 6T61SH
Katalog motywów:
Miłość

Interaktywny katalog motywów literackich i kulturowych pokazuje, jak najczęściej występujące w zadaniach motywy, np. samotność czy miłość, realizowane są w lekturach obowiązkowych oraz innych tekstach kultury. Dzięki niemu nauczysz się funkcjonalnego dobierania kontekstów, które są niezbędnym warunkiem poleceń na maturze ustnej.

Dowiedz się, jak zmierzyć się z zadaniem

app.
nowaterazmatura.pl
Kod: WVPR4F
film z rozwiązaniem przykładowego zadania niejawnego

Filmy z rozwiązaniami, w których doświadczeni nauczyciele krok po kroku podpowiadają, na co zwrócić uwagę podczas pracy z zadaniami maturalnymi i czego się wystrzegać, by nie popełnić błędu.

SPRAWDŹ AKTUALNOŚCI CKE

**Kod:
QZBXW2**

app.nowaterazmatura.pl

Sprawdź aktualności CKE, dzięki którym będziesz na bieżąco ze wszystkimi informacjami i zmianami, które zostaną wprowadzone.

Spis treści

Konteksty na maturze	5
Przygotowanie do egzaminu ustnego	6
Zasady oceniania egzaminu ustnego	10

Zadania jawne CKE z odpowiedziami

Zadanie 3. jawne CKE – przykładowa realizacja	14
Zadanie 31. jawne CKE +WSKAZÓWKI	16
Zadania jawne CKE	18
Starożytność (Biblia, antyk)	18
Średniowiecze	27
Barok	30
Oświecenie	35
Romantyzm	36
Pozytywizm	50
Młoda Polska	63
20-lecie międzywojenne	70
Literatura wojny i okupacji	78
Literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.	85
Ramowy plan wypowiedzi na egzaminie ustnym z języka polskiego	103

Zadania niejawne

Zadanie 1. niejawne z materiałem do analizy językowej – przykładowa realizacja	106
Zadanie 2. niejawne z materiałem ikonycznym – przykładowa realizacja	108
Zadanie 3. niejawne z materiałem literackim – przykładowa realizacja	110
Zadanie 4. niejawne z materiałem do analizy językowej +WSKAZÓWKI	113
Zadanie 5. niejawne z materiałem do analizy językowej +WSKAZÓWKI	115
Zadanie 6. niejawne z materiałem do analizy językowej +WSKAZÓWKI	117
Zadanie 7. niejawne z materiałem do analizy językowej +WSKAZÓWKI	120
Zadanie 8. niejawne z materiałem ikonycznym +WSKAZÓWKI	122
Zadanie 9. niejawne z materiałem ikonicznym +WSKAZÓWKI	124
Zadanie 10. niejawne z materiałem ikonicznym +WSKAZÓWKI	126
Zadanie 11. niejawne z materiałem literackim +WSKAZÓWKI	128
Zadanie 12. niejawne z materiałem literackim +WSKAZÓWKI	130
Zadanie 13. niejawne z materiałem literackim +WSKAZÓWKI	132
Odpowiedzi	136

SPRAWDŹ
AKTUALNOŚCI CKEKod:
QZBXW2

app.nowaterazmatura.pl

Konteksty na maturze

Na maturze **konteksty** będą odgrywać dużą rolę. Będziesz się do nich odwoływać w zadaniach **na egzaminie ustnym**, w **teście historycznoliterackim** oraz w **wypracowaniu** – zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym.

Kontekst to zbiór odniesień wykorzystywanych w celu zrozumienia utworu literackiego oraz pogłębienia jego odczytania, co jest możliwe poprzez odwołania do świata poza danym utworem.

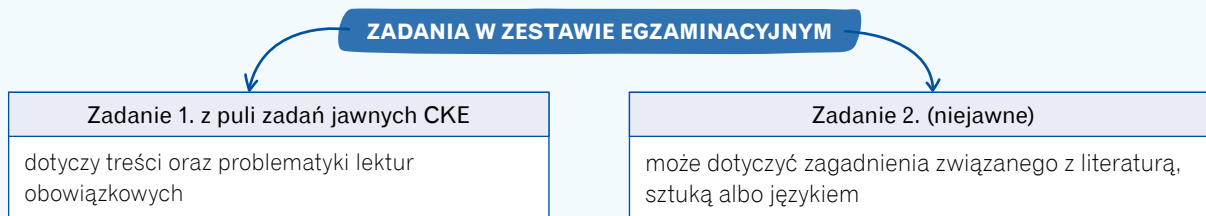
Poniższa tabela przedstawia wybrane konteksty, ich definicje oraz przykłady zastosowań.

KONTEKST	DEFINICJA I ZNACZENIE	PRZYKŁAD ZASTOSOWANIA
literacki (w tym biblijny i mitologiczny)	Odwołanie się do innych utworów, w których występuje omawiany problem, motyw czy topos.	Przywołanie losów Jacka Soplicy, bohatera <i>Pana Tadeusza</i> , oraz Kmicica, bohatera <i>Potopu</i> , w pracy dotyczącej przemiany wewnętrznej bohatera.
biograficzny	Wykorzystanie w interpretacji utworu faktów z życia twórcy i określenie ich wpływu na dzieło.	Odwołanie do biografii Jana Kochanowskiego – śmierci córki poety i przeżywanej żałoby – w interpretacji trenów.
historyczny	Odwołanie się do wydarzeń i postaci historycznych oraz określenie ich roli w utworze.	Wykorzystanie w powieści Henryka Sienkiewicza <i>Potop</i> przebiegu wojny polsko-szwedzkiej toczony na terenach Rzeczypospolitej.
polityczny	Odniesienie do sytuacji politycznej, ustroju, funkcjonowania władzy oraz określenie ich roli w utworze.	Przywołanie realiów stanu wojennego w interpretacji opowiadania <i>Profesor Andrews w Warszawie</i> Olgi Tokarczuk.
społeczny	Odwołanie do życia społecznego, przemian społecznych i ustrojowych oraz charakterystyka warstw społecznych.	Przywołanie losów Cezarego Baryki, bohatera <i>Przedwiośnia</i> Stefana Żeromskiego, jako przykładu zmiany poglądów bohatera dotyczących rewolucji.
historycznoliteracki	Nawiązanie do znajomości konwencji charakterystycznych dla danej epoki, charakteru literatury w danym okresie, najważniejszych cech epoki.	Nawiązanie do światopoglądu epok romantyzmu i pozytywizmu w interpretacji postawy Stanisława Wokulskiego, bohatera <i>Lalki</i> Bolesława Prusa.
religijny	Wykorzystanie znajomości założeń danej religii w interpretacji postaw i zachowań bohaterów.	Przywołanie roli Biblii w życiu bohaterów powieści <i>Zbrodnia i kara</i> Fiodora Dostojewskiego – Soni wierzącej w zbawczą moc Ewangelii i Raskolnikowa, który dzięki Biblii oraz działaniom Soni pojmuje sens wiary i się nawraca.
filozoficzny	Nawiązanie do myśli filozofów oraz kierunków filozoficznych w celu uzasadnienia poglądów wyrażonych w danym utworze, podsumowania swoich wniosków.	Odwołanie do egzystencjalizmu w interpretacji postaw bohaterów <i>Dżumy</i> Alberta Camusa.
kulturowy	Odwołanie do innych tekstów kultury, pozaliterackich (np. obrazów, utworów muzycznych), w interpretacji dzieła literackiego.	Odwołanie do malarstwa ukazującego martwą naturę w temacie dotyczącym motywu przemijania.
teoretycznoliteracki	Zwrócenie uwagi np. na konstrukcję dzieła (przynależność rodzajową i gatunkową) i jej wpływ na sposób kreacji świata przedstawionego w utworze.	Odwołanie do <i>Dżumy</i> Alberta Camusa jako powieści paraboli w temacie dotyczącym postaw ludzi wobec zła.
egzystencjalny	Dotyczy pozatekstowej rzeczywistości uwzględniającej spektrum doświadczeń człowieka, jego życia, dylematów, emocji.	Odwołanie do doświadczeń ludzi, ich dylematów, rozterek i emocji, stawianych pytań o sens życia i różne wartości w konfrontacji z doświadczeniami bohaterów literackich.

Przygotowanie do egzaminu ustnego

Jak przebiega egzamin ustny?

Twoim zadaniem na maturze ustnej jest samodzielne przygotowanie i wygłoszenie przed komisją egzaminacyjną wypowiedzi monologowych będących realizacją dwóch zadań z wylosowanego zestawu.

Egzamin trwa 30 minut: 15 minut przeznaczono na przygotowanie odpowiedzi, 10 minut na wygłoszenie wypowiedzi monologowych przez zdającego oraz 5 minut na rozmowę z egzaminatorami.

Łącznie za oba zadania zdający mogą otrzymać 30 p. w następujących kryteriach: Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych – 16 p.; Kompozycja wypowiedzi monologowych – 4 p.; Aspekt merytoryczny wypowiedzi podczas rozmowy – 6 p.; Zakres i poprawność środków językowych w wypowiedziach zdającego – 4 p. (zob. **Zasady oceniania, s. 10–12**).

Poniższe tabele obrazują, w jaki sposób będą zbudowane polecenia w zadaniach 1. i 2.

BUDOWA POLECENIA W ZADANIU 1. (Z PULI ZADAŃ JAWNYCH CKE)	SCHEMAT POLECENIA DO	
	LEKTURY OBOWIĄZKOWEJ OMAWIANEJ W CAŁOŚCI	LEKTURY OBOWIĄZKOWEJ OMAWIANEJ WE FRAGMENTACH
Zagadnienie w formie twierdzenia lub pytania	np. Motyw cierpienia niezawinionego.	np. Czym dla człowieka może być doświadczenie samotności?
Element 1. polecenia: wskazanie lektury	Omów zagadnienie na podstawie <u>Dżumy Alberta Camusa</u> .	Omów zagadnienie na podstawie <u>znanych Ci fragmentów Pieśni o Rolandzie</u> .
Element 2. polecenia: kontekst	W swojej odpowiedzi uwzględnij również <u>wybrany kontekst</u> .	W swojej odpowiedzi uwzględnij również <u>wybrany kontekst</u> .

BUDOWA POLECENIA W ZADANIU 2. (NIEJAWNYM)	SCHEMAT POLECENIA DO ZADANIA ZWIĄZANEGO		
	Z LITERATURĄ (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ LITERACKI)	ZE SZTUKĄ (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ IKONICZNY)	Z JĘZYKIEM (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ DO ANALIZY JĘZYKOWEJ)
Zagadnienie w formie twierdzenia lub pytania	np. Kryzys wartości w świecie skażonym złem.	np. Tworzenie – naśladowanie rzeczywistości czy jej wyobrażanie?	np. Zróżnicowanie językowe wypowiedzi jako sposób wyrażania emocji.
Element 1. polecenia: tekst źródłowy	Omów zagadnienie na podstawie <u>zamieszczonego poniżej materiału</u>	Omów zagadnienie na podstawie <u>zamieszczonego poniżej materiału</u>	Omów zagadnienie na podstawie <u>zamieszczonego poniżej materiału</u>
Element 2. polecenia: tekst 2. ALBO własne doświadczenia	oraz <u>wybranego tekstu kultury</u> albo <u>utworu literackiego</u> .	oraz <u>wybranego utworu literackiego</u> .	oraz <u>wybranego tekstu kultury</u> albo <u>utworu literackiego</u> , albo <u>własnych doświadczeń komunikacyjnych</u> .

Praca z tekstem w zadaniach niejawnych

- Przeanalizuj utwór bądź fragment utworu dołączony do zadania niejawnego pod kątem problemu lub zagadnienia przedstawionego w poleceniu.
- Zwróć uwagę na przynależność rodzajową i cechy gatunkowe załączonego utworu. Zastanów się, jakimi cechami się charakteryzuje – skorzystaj ze wskazówek przedstawionych w tabeli.

UTWÓR LITERACKI		
EPICKI	DRAMATYCZNY	LIRYCZNY
<ul style="list-style-type: none"> • zwróć uwagę na narratora oraz sposób prowadzenia narracji • rozpoznaj problem, temat, główny motyw • scharakteryzuj bohatera • określ czas i miejsce zdarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> • zwróć uwagę, o czym informuje tekst poboczny • określ, czego dotyczy sytuacja w przedstawionym fragmencie • wskaż, co jest istotą akcji, czego dotyczą dialogi między bohaterami lub monologi bohaterów • przyjrzyj się wypowiedziom bohaterów, doborowi słownictwa, szykowi zdań, interpunkcji – pomoże Ci to w charakterystyce bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> • zwróć uwagę na sytuację liryczną przedstawioną w utworze • określ podmiot liryczny, jego obecność lub dystans w utworze • zastanów się, czego dotyczą refleksje, emocje i przeżycia podmiotu lirycznego • przeanalizuj dobór środków stylistycznych oraz określ ich funkcję

- Weź pod uwagę tytuł utworu – o czym informuje, w jaki sposób łączy się z treścią tekstu.
- Wykorzystaj swoje spostrzeżenia w takim zakresie, w jakim jest to istotne dla rozważenia problemu lub omówienia zagadnienia przedstawionego w poleceniu.
- Odwołuj się do znajomości treści i problematyki lektur obowiązkowych.

Jak pracować z tekstem ikonicznym?

Tekstem ikonicznym załączonym do zadania niejawnego może być np. obraz, rzeźba, plakat, grafika, fotografia, czyli dzieła wykorzystujące różne środki wyrazu artystycznego.

- Określ temat tekstu ikonicznego dołączonego do polecenia. Zwróć uwagę na jego tytuł (może być istotny w kontekście problemu, zagadnienia sformułowanego w poleceniu).
- Ustal, w jakiej konwencji jest utrzymane dzieło, np. czy jest realistyczne, naturalistyczne, symboliczne, abstrakcyjne, groteskowe. Zastanów się, czemu służy ten zabieg.
- Zwróć uwagę na środki wyrazu zastosowane w danym dziele (właściwe dla niego), np. kolorystykę, kompozycję, kształt, światłocień. Zastanów się, jak wpływają one na nastrój i wymowę dzieła.
- Wykorzystaj spostrzeżenia w takim zakresie, w jakim jest to istotne dla rozważenia problemu lub omówienia zagadnienia wskazanego w zadaniu.

Jak pracować z tekstem w zadaniu dotyczącym języka?

Materiałem dołączonym do zadania niejawnego może być fragment utworu literackiego albo fragment tekstu nieliterackiego (np. ilustrującego codzienne doświadczenia komunikacyjne) dotyczący zagadnień językowych.

- Przeczytaj uważnie załączony tekst i zastanów się, w jaki sposób odnosi się on do zagadnienia sformułowanego w poleceniu.
- Zastanów się, w jaki sposób treść, język, forma tekstu łączą się z zagadnieniem, które ma być tematem Twojej wypowiedzi – do zajęcia jakiego stanowiska Cię skłania.
- Przeanalizuj załączony tekst pod kątem zagadnienia językowego podanego w poleceniu (np. środki językowe, funkcje tekstu, stylizacja językowa).

Zadanie 3. jawne CKE – przykładowa realizacja

Zadanie 3.

Poszukaj motywów i kontekstów

app.nowa
terazmatura.pl
Kod: 9PK21C
Katalog motywów:
Apokalipsa

Wizja końca świata.

Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów Apokalipsy św. Jana. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

WSTĘP

Wprowadzenie

- Ostatnia księga Nowego Testamentu, Apokalipsa św. Jana, należy do tzw. ksiąg prorockich, opisujących koniec świata oraz wyjaśniających sens dziejów. Księga powstała pod koniec I wieku naszej ery. Święty Jan przedstawił w niej wizję, które miał na wyspie Patmos, dokąd został zesłany jako biskup Efezu. Apokalipsa nasycona jest tajemniczą symboliką, uniemożliwiającą jednoznaczne odczytanie tekstu.
- Zawarte w księdze opisy, na przykład znaków zapowiadających zburzenie Jerozolimy albo walki szatana z Kościołem, są niezwykle plastyczne i silnie oddziałują na wyobraźnię odbiorców. Świadczą o tym liczne odwołania do wizji św. Jana obecne w dziełach różnych epok.
- Artyści podejmujący problematykę czasów ostatecznych albo tworzą dzieła zgodne z topiką, albo od niej odchodzące. Tę drugą możliwość wykorzystują rzadziej, choć zdarza się, że powstają wtedy niezwykle utwory, np. wiersz *Piosenka o końcu świata* Czesława Miłosza.

Zajęcie stanowiska (teza):

Obraz końca świata zawarty w Apokalipsie św. Jana stał się ważnym kulturowym toposem – ujęciem tematu pojawiającym się w literaturze od średniowiecza aż do czasów współczesnych.

ROZWIĘCIE

Argumentacja

1. Odwołanie do lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu – fragmentów Apokalipsy św. Jana.

Przykłady z utworu:

- Święty Jan opisał swe widzenia, w których została mu objawiona tajemnica czasów ostatecznych, czyli sądu Bożego, zwanego potocznie dniem końca świata. Księga nie zapowiada jednak absolutnego kresu dziejów – z kataklizmu wyłania się nowy świat, nowe Jeruzalem, nastaje nowy porządek oznaczający ostateczny triumf Kościoła.
- Zwiastunami wielkiego dnia gniewu Bożego są w Apokalipsie św. Jana kolejno: siedem pieczęci, siedem trąb i siedem czasz.
- Motywy apokaliptyczne to zjawiska, które wiążą się z nadejściem czasów ostatecznych, np. trzęsienia ziemi towarzyszące otwarciu szóstej pieczęci, czarne słońce, krwawy księżyc czy spadające na ziemię gwiazdy. Po otwarciu siódmej pieczęci powietrze rozświetlają błyskawice, rozlegają się gromy, ziemia się trzęsie. Kiedy aniołowie opróżniają kolejne czasze, na ludzkość spadają ogromne cierpienia, krwawe pożogi, a ziemię pokrywają ciemności.

Wniosek (uogólnienie):

Apokalipsa św. Jana wyjaśnia sens cierpienia, trudów i śmierci, na które człowiek został skazany w wyniku grzechu pierwotnego. Przedstawia zapowiedź końca dziejów świata, ale ukazuje także wizję nowego Jeruzalem.

Zagadnienie do omówienia

Zadanie do wykonania

Wskazanie utworu, do którego należy się odwołać w argumentacji

Wskazanie obowiązku odwołania się do wybranego kontekstu

Ogólne refleksje na temat omawianego zagadnienia

Sformułowanie stanowiska – podkreślenie wagi toposu końca świata

Funkcjonalne odniesienie do opisu końca świata w Apokalipsie św. Jana wraz z przykładami z utworu

2. Odwołanie do kontekstu – np. wiersza *Piosenka o końcu świata* Czesława Miłosza (kontekst literacki).

Przykłady z utworu:

- Utwór został wydany drukiem tuż po kataklizmie II wojny światowej, w tomie zatytułowanym *Ocalenie* (1945 r.).
- W wierszu Czesława Miłosza koniec świata następuje bez błyskawic i gromów, bez jakichkolwiek znaków czy archanielskich trąb, w sposób niespodziewany dla ludzi, którzy nie mogą uwierzyć, że koniec świata staje się każdego dnia. Nie potrafią przyjąć do wiadomości, że kiedy ich świat się kończy, wszystko dookoła wygląda normalnie.
- Tylko starzec, który cierpliwie przewiązuje pomidory, jest świadom tego, że *innego końca świata nie będzie*. W obliczu nieuchronnego nie buntuje się, gdyż wie, że bunt niczego nie zmieni.

Funkcjonalna analiza utworu Czesława Miłosza – kontekst literacki – i rozwinięcie zagadnienia poprzez podkreślenie innej realizacji motywu końca świata

Wniosek (uogólnienie):

Motyw końca świata w wierszu Czesława Miłosza nie jest wierną realizacją biblijnej księgi. Poeta wykorzystał codzienne czynności i obrazy oraz nadał utworowi charakter piosenki, aby podkreślić, że zawsze dla kogoś jest jakiś koniec świata i najczęściej nie jest on poprzedzany niezwykłymi zjawiskami. W ten sposób Miłosz porusza głęboką problematykę filozoficzną i eschatologiczną.

ZAKOŃCZENIE

Podsumowanie

Obraz końca świata przedstawiony przez św. Jana stał się jednym z najważniejszych toposów kulturowych, obecnych nie tylko w literaturze, lecz także w innych tekstach kultury. Apokalipsa biblijna jest najszerzej znaną i najczęściej przywoływaną wizją końca świata. Nawet jeśli ów koniec przedstawiano inaczej – jak ma to miejsce w *Piosence o końcu świata* – takie odmienne obrazy można uznać za pewną polemikę ze św. Janem lub reinterpretację biblijnego obrazu.

Podsumowanie wcześniejszych rozważań pogłębione refleksją na temat różnych wizji końca świata

Zadania jawne CKE

Biblia (fragmenty)

Zadanie 1.

Motyw cierpienia niezawinionego.

Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów Księgi Hioba. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Sprawdź
w Vademecum
PP

Biblia, s. 61–69

Sprawdź
w Vademecum
PR

Biblia, s. 69–77

Wprowadzenie

- Przeżywanie cierpienia jest niezwykle trudnym doświadczeniem egzystencjalnym, które skłania ludzi do poszukiwania odpowiedzi na pytanie: *Czym sobie na to zasłużyliśmy?*
- Najwięcej emocji wywołuje kwestia cierpienia, które jest postrzegane jako niezawinione.

Zajęcie stanowiska (teza)

Mimo potrzeby poczucia sprawiedliwości ludzie potrafią przyjąć cierpienie, które uważają za niezawinione.

Argumentacja

1. Odwołanie do lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu – Księgi Hioba.

Przykłady z utworu:

- Bogobojny Hiob zostaje wystawiony na próbę. Bóg, aby przekonać szatana o lojalności swego sługi, odbiera Hiobowi niemal wszystko: majątek, dzieci i zdrowie.
- Przyjaciele radzą Hiobowi, aby uznał swoją winę, nawet jeśli teraz czuje się niewinny. Twierdzą, że cierpienie jest wynikiem grzechów.
- Hiob ma niewzruszoną pewność swojej prawości, dlatego pragnie poznać przyczynę nieszczęścia. Kocha Stwórcę, nie wątpi w jego dobroć, lecz nie potrafi pogodzić się ze swym złym losem. Odczuwa żal, smutek, a nawet gniew – przeklina swój los i wyraża pragnienie śmierci.
- Stwórca odpowiada wiernemu studze, ale nie czyni tego wprost: ukazuje niewiedzę Hioba, dowodząc w ten sposób, że człowiek nie jest w stanie zrozumieć boskich zamiarów.
- Bohater uświadamia sobie swoją znikomość wobec Boga. Przyjmuje, że nie można pojąć jego wyroków ludzkim rozumem, oceniać Stwórcy ludzką miarą. Uznaje znoszenie cierpienia za doświadczenie wpisane w życie.

Wniosek (uogólnienie):

Wiara w dobroć Stwórcy, mimo istnienia zła w świecie, staje się siłą Hioba. Sprawia, że bohater potrafi z zaufaniem przyjąć swój los.

2. Odwołanie do kontekstu – np. *Dżuma Alberta Camusa* (kontekst literacki).

Przykłady z utworu:

- Gdy w Oranie wybucha epidemia dżumy, ojciec Paneloux przekonuje mieszkańców miasta, że choroba jest karą za ich grzechy.
- Śmierć synka sędziego Othona wstrząsa duchownym – nie potrafi zrozumieć, dlaczego niewinne dziecko straciło życie.
- Od tej pory Paneloux zaczyna postrzegać dżumę jako zło. Jego wiara sprawia jednak, że nie traci zaufania do Boga. Godzi się na cierpienie, pomaga chorującym.

Wniosek (uogólnienie):

Wiara sprawia, że nawet w obliczu cierpienia niezawinionego człowiek potrafi przyjąć postawę akceptacji i mieć siłę, by wspierać innych.

Podsumowanie

Historia Hioba pokazuje, że mimo cierpienia można godnie znosić swój los, nawet jeśli nie sposób go zrozumieć, i zachować wiarę w Boga oraz jego dobroć. Postawa ojca Paneloux, bohatera *Dżumy*, przekonuje nas, że zamiast próbować znaleźć uzasadnienie dla zła, należy skupić się na walce z nim.

Poszukaj
motywów
i kontekstów

app.nowa
terazmatura.pl
Kod: W8VKT3

Katalog motywów:
Cierpienie

Zadanie 2.**Człowiek wobec niestałości świata.**

Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów Księgi Koheleta. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wprowadzenie

- Niestatość, którą w odniesieniu do życia i świata możemy także określić jako ulotność, przemijanie, jest źródłem refleksji od najdawniejszych czasów, o czym świadczy m.in. obecność tej tematyki w utworach literackich.
- Zainteresowanie wspomnianym zagadnieniem wynika z faktu, że człowiek boi się przemijania, pragnie je ośwoić, przeżyć życie tak, by umiejętnie wykorzystać dany mu czas.

Zajęcie stanowiska (teza)

Utwory literackie dostarczają wskazówek, jakie postawy warto przyjmować wobec niestałości świata.

Argumentacja**1. Odwołanie do lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu – Księgi Koheleta.****Przykłady z utworu:**

- Tytułowy Kohelet wypowiada na kartach biblijnej Księgi słowa: *Marność nad marnościami i wszystko marność* – w ten sposób wskazuje na nietrwałość wszystkiego, co może człowiekowi wydawać się wartościowe.
- Mędrzec zwraca uwagę, że to, czego w życiu doświadczamy, ma swój czas, są chwile dobre i złe, np. jest czas rodzenia i umierania, śmiechu i płaczu.
- Choć wszystko przemija, Kohelet radzi, aby cieszyć się życiem oraz umiejętnie z niego korzystać. Zaleca przy tym, aby ufać Stwórcy i żyć w zgodzie z jego przykazaniem, ponieważ Bóg będzie każdego z nas sądził.
- Mędrzec tłumaczy, że cierpienie jest elementem człowieczeństwa, ponieważ tylko doświadczając bólu, człowiek może docenić szczęście.

Wniosek (uogólnienie):

Choć temat marności świata wywołuje przygnębienie, to jednak wymowa słów Koheleta skupia naszą uwagę na wartości życia. Jedyne, co możemy zrobić, to cieszyć się życiem, starać się mądrze i dobrze je przeżyć.

2. Odwołanie do kontekstu – np. wiersza *Marność* Daniela Naborowskiego (kontekst literacki).**Przykłady z utworu:**

- Podmiot liryczny zwraca uwagę, że człowiek z natury hołduje marnościami, czyli skupia uwagę na tym, co jest związane z życiem na ziemi, doświadczaniem przyjemności. Taka postawa jest wpisana w jego naturę.
- Zachęca, abyśmy korzystali z uciech świata, ale z umiarem, postępowali zgodnie z zasadami wiary, dobrze i uczciwie – dzięki temu nie będziemy musieli obawiać się śmierci.

Wniosek (uogólnienie):

Wiersz Daniela Naborowskiego *Marność* pokazuje, że nie ma niczego złego w korzystaniu z życia. Trzeba to jednak czynić, przestrzegając wartości, odróżniając dobro od zła.

Podsumowanie

Motyw marności świata ukazany przez Koheleta stał się ważnym przesłaniem dla twórców różnych epok. Przestrzegają oni, że życie to tylko chwila, która szybko przeminie, więc trzeba ją mądrze wykorzystać. Jest to bez wątpienia refleksja o charakterze uniwersalnym.

Poszukaj motywów i kontekstów

app.nowa
terazmatura.pl
Kod: V9FZ55

Katalog motywów:
Przemijanie

Zadanie 1. niejawne z materiałem do analizy językowej – przykładowa realizacja

Zadanie 1. niejawne z materiałem do analizy językowej z komentarzami

Jaką rolę w języku odgrywają frazeologizmy? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego, albo własnych doświadczeń komunikacyjnych.

Pytanie zawierające zagadnienie do omówienia

Zadanie do wykonania

Wskazanie obowiązkowego materiału, który posłuży do argumentacji

Określenie wyboru i rodzaju materiału, który należy przywołać, aby uzasadnić przyjęte stanowisko

Władysław Broniewski

Do poezji

Moje życie podobne lustru,
w którym zły przegląda się los:
każde prawo i każdy ustrój
w całopalny rzuca mnie stos.

Ty, poezjo, pierwsza wznieć iskrę
i na skrzydłach mnie nieś a nieś,
bo z popiołów wzleci Feniksem
buntownicza i gniewna pieśń.

Potępiiony w niebie i w piekle,
styszę tylko, kiedy mnie zwiesz,
i nie rzucam za siebie przekleństw,
tylko rzucam przed siebie wiersz.

Wiele razy los mnie oszukał,
ale tyś najwierniejsza z gwiazd,
całe życie płynę i szukam
w oceanie ludzi i miast,

całe życie jestem na froncie,
Ikarowy zacząwszy lot,
jak samolot z tych nieb mnie strącisz,
żebym spadł jak miazdzący młot,

żebym runął sercem płonącym,
jak przedwiecznej legendy ptak:
obietnicą umierającym,
a walczącym – bojowy znak.

Władysław Broniewski, *Do poezji*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Warszawa 1981.

Przykładowa realizacja

WSTĘP

Wprowadzenie

Frazeologizmy to utrwalone w języku połączenia dwóch lub więcej wyrazów, które mają przenośne znaczenie. Związki frazeologiczne odnoszą się do różnych zjawisk, zachowań ludzkich, przekonań, wierzeń. Jest w nich zawarta wiedza o świecie, realiach oraz tradycji i historii naszych przodków. Wiele frazeologizmów wywodzi się z Biblii (biblizmy), np. *hiobowe wieści*, *kainowe znamię*, oraz mitologii (mitologizmy), np. *pięta Achillesa*, *paniczny strach* – aby właściwie odczytać ich znaczenie, trzeba mieć wiedzę na temat pochodzenia danego związku.

Zajęcie stanowiska: Frazeologizmy odgrywają bardzo ważną rolę. Przede wszystkim wzbogacają język. Dzięki przenośnym znaczeniom i skondensowanej formie pozwalają obrazowo wyrazić myśli, przekonania lub skomentować rzeczywistość.

Ogólne informacje dotyczące zagadnienia sformułowanego w poleceniu – wyjaśnienie, czym są frazeologizmy, jakie jest ich pochodzenie

Sformułowanie stanowiska – określenie, jaką rolę odgrywają frazeologizmy w języku, jak wpływają na treść komunikatów

ROZWINIĘCIE – część argumentacyjna

Odwołanie do załączonego wiersza – *Do poezji Władysława Broniewskiego*

1. Władysław Broniewski postąpił w wierszu *Do poezji* związkami frazeologicznymi, aby oddać przeżycia podmiotu lirycznego. W tym celu dokonał twórczych przekształceń frazeologizmów, rozbił stałe struktury.
 - a) W pierwszej strofie występuje modyfikacja zwrotu *przeoglądać się w lustrze* – podmiot liryczny porównuje swoje życie do *lustra, w którym zły przeogląda się los* – w ten sposób wyraża odczucia związane z sytuacją egzystencjalną.
 - b) Do podkreślenia uwikłania w dzieje historii i ustroju wykorzystuje frazeologizm *rzucić na stos*, którego wymowę wzmacnia epitet *całopalny* – *każde prawo i każdy ustrój / w całopalny mnie rzuca stos*.
 - c) W kolejnych strofach, których adresatem jest poezja, można dostrzec modyfikacje frazeologizmów biblijnych i mitologicznych:
 - *wznieść iskrę* (przekształcenie frazeologizmu: *iskra boża* oznaczającego talent, coś, co inspirowało do działania) – podmiot liryczny chciałby, aby poezja doprowadziła do rozpalenia talentu, natchnienia
 - *z popiołów wzleci Feniksem* (frazeologizm: *odrodzić się jak Feniks z popiołów* – oznacza dźwignięcie się z ruin, trudnych sytuacji) – podmiot liryczny zapowiada, że pieśń buntownicza odżyje na nowo (odrodzi się niczym Feniks z popiołów)
 - *ikarowy zacząwszy lot* (frazeologizm: *ikarowe loty* – nawiązujący do historii mitycznego Ikarusa oznacza przedsięwzięcie zakończone porażką) – poprzez modyfikację mitologizmu podmiot liryczny dookreśla swój los jako poety skazanego na unicestwienie.

Funkcjonalna analiza załączonego tekstu – zwrócenie uwagi na konteksty interpretacyjne uruchamiane dzięki zastosowaniu frazeologizmów oraz na wzmocnienie obrazowości wypowiedzi podmiotu lirycznego

Wniosek cząstkowy: Wykorzystane w wierszu związki frazeologiczne oraz ich przekształcenia posłużyły poecie do oddania przeżyć i odczuć podmiotu lirycznego, przedstawienia jego uwikłania w bieg historii. Frazeologizmy wzbogacają treść utworu oraz poszerzają konteksty interpretacyjne.

Odwołanie do wybranego tekstu kultury – reklamy

2. Związki frazeologiczne są środkiem językowym chętnie wykorzystywanym przez twórców reklam, ponieważ uatrakcyjniają przekaz, wprowadzają element zaskoczenia i tym samym wzmacniają perswazyjność komunikatu.
 - a) W reklamach wykorzystywane są stałe związki frazeologiczne, dzięki którym reklamowany produkt staje się bardziej wiarygodny, np. *Kup naszą książkę i zostań alfą i omegą* – wykorzystanie związku *być alfą i omegą* działa na wyobraźnię odbiorcy, który chce stać się autorytetem w danej dziedzinie.
 - b) Podobnie wykorzystanie związku *walczyć z wiatrakami* poprzez dodanie partykuły *nie* (*nie walcz z wiatrakami*) zachęca odbiorcę do skorzystania z produktu, który pozwoli mu na powodzenie w jakiejś beznadziejnej sprawie, pomoże mu wygrać walkę z czymś urojonym.
 - c) Reklamy wykorzystują również przekształcenia (kontaminacje) stałych związków frazeologicznych, co sprawia, że nowy związek wyrazowy nawiązuje do utartego znaczenia, ale wprowadza też nowe treści, np. *manna z nieba sama się nie ugotuje*, co odnosi się do biblijnego nieoczekiwanego daru, jednak w życiu nic samo się nie stanie, na wszystko trzeba zapracować; *miłość od pierwszego włączenia* – nawiązuje do frazeologizmu *miłość od pierwszego wejrzenia* i sygnalizuje odbiorcom łatwość i przyjemność korzystania z urządzenia.
3. Wprowadzenie frazeologizmów do reklam, zwłaszcza tych kojarzących się z językiem potocznym, nadaje komunikatom bardziej poufaty charakter, wprowadza do nich nierzadko humor, zmniejsza dystans między nadawcą a odbiorcami, sprzyja zjednaniu ich przychylności.

Funkcjonalna analiza tekstu kultury – zwrócenie uwagi na atrakcyjność i perswazyjność reklam dzięki zastosowaniu frazeologizmów

Zadanie 7. niejawne z materiałem do analizy językowej + WSKAZÓWKI

Sprawdź
w Vademecum
PP
Lalka, s. 203–210

Sprawdź
w Vademecum
PR
Lalka, s. 231–238

Za pomocą jakich środków językowych można wyrażać uczucia i mówić o emocjach? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego, albo własnych doświadczeń komunikacyjnych.

Bolesław Prus

Lalka

Wokulski siedział milczący, z szeroko otwartymi oczyma. Wreszcie rzekł cichym głosem:

– Masz racją...

Doktor pochwyił go za rękę i gwałtownie targając nią, zawołał:

– Mam racją?... ty to powiedziałeś?... A więc – jesteś ocalony!... Tak, jeszcze będą z ciebie ludzie...

Pluń na wszystko, co minęło: na własną boleść i na cudzą nikczemność... Wybierz sobie jaki cel, jakikolwiek, i zacznij nowe życie. Rób dalej majątek czy cudowne wynalazki, żeń się ze Stawską czy zawiąż drugą spótkę, byleś czegoś pragnął i coś robił. Rozumiesz?... I nigdy nie pozwól nakrywać się spódnicą... rozumiesz?... Ludzie twojej energii rozkazują – nie słuchają, prowadzą – nie zaś są prowadzeni... Kto, mając do wyboru ciebie i Starskiego, wybrał Starskiego, ten dowiódł, że niewart nawet Starskiego... Oto moja recepta, pojmujesz?... A teraz bądź zdrow i zostań z własnymi myślami.

Wokulski nie zatrzymywał go.

– Gniewasz się? – rzekł Szuman. – Nie dziwię się, wypaliłem ci tęgiego raka; a to, co jeszcze zostało, samo zginie. Bywaj zdrow.

Po odejściu doktora Wokulski otworzył okno i rozpiął koszulę; było mu duszno, gorąco i zdało mu się, że go krew zaleje. Przypomniat sobie Zastawek i oszukiwanego barona, przy którym on sam odgrywał wówczas prawie taką rolę, jak dzisiaj przy nim Szuman... Zaczął marzyć i obok wizerunku panny Izabeli w objęciach Starskiego ukazała mu się teraz gromada zziających wilków uganiających się po śniegu za wilczycą... A on był jednym z nich!...

Znowu ogarnął go ból, a zarazem wstręt i obrzydzenie do samego siebie.

Bolesław Prus, *Lalka*, wydanie I elektroniczne, Wrocław 2019.

Wskazówki

1. Przeczytaj uważnie polecenie.
2. Wyodrębni (podkreśl, wypisz, zaznacz) zagadnienie, które należy rozważyć w wypowiedzi – za pomocą jakich środków można wyrażać uczucia i mówić o emocjach.
3. Zauważ, że w wypowiedzi masz się odwołać do dwóch elementów:
 - podanego fragmentu *Lalki* Bolesława Prusa,
 - wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego, albo własnych doświadczeń komunikacyjnych. Cała wypowiedź powinna stanowić wnikliwą analizę zagadnienia sformułowanego w poleceniu, bez pominięcia któregośkolwiek z elementów.
4. Przeczytaj uważnie fragment *Lalki*. Zwróć uwagę, o jakich uczuciach jest mowa oraz jakie środki językowe zastosowano, aby je wyrazić i ukazać ich siłę.
5. Zastanów się, w jakich tekstach wykorzystuje się środki językowe, aby mówić o emocjach. Na pewno możesz się odwołać do innego utworu literackiego (np. *Dziady* cz. III Adama Mickiewicza, *Lament świętokrzyski*, *Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego, *Treny* Jana Kochanowskiego) bądź do własnych doświadczeń komunikacyjnych (np. krótka wiadomość tekstowa, post w mediach społecznościowych, list).
6. Sformułuj plan swojej wypowiedzi.
 - Zadbaj o kompozycję wypowiedzi (wprowadzenie do tematu, zajęcie stanowiska, argumentacja, wnioski cząstkowe wynikające z argumentów, wnioski końcowe).
 - Zajmij stanowisko wobec problemu określonego w poleceniu – może mieć ono charakter ogólnej myśli, uogólniającego stwierdzenia.
 - Podaj argumenty, które poprzecz trafnie dobranymi przykładami sformułowanymi na podstawie przytoczonego w zadaniu fragmentu utworu oraz wybranego przez siebie utworu literackiego lub własnych doświadczeń komunikacyjnych.
 - Nie zapomnij o wnioskach końcowych, którymi podsumujesz swój wywód.

7. Zwróć uwagę na to, że Twoja wypowiedź powinna być spójna i logiczna, poprawna pod względem językowym i stylistycznym, wygłoszona zgodnie z zasadami retoryki.
8. Pamiętaj o właściwym gospodarowaniu czasem swojego wystąpienia. Pomoże Ci w tym dobre zaplanowanie jego poszczególnych elementów.

Zadanie

Przygotuj plan (konspekt) swojej wypowiedzi. Pamiętaj, że masz dokonać analizy środków językowych, za pomocą których można wyrażać uczucia i mówić o emocjach na podstawie zamieszczonego fragmentu *Lalki* Bolesława Prusa oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego, albo własnych doświadczeń komunikacyjnych.

Wstęp

Rozwinięcie

Zakończenie

→ Przykładowa realizacja zadania (konspekt), s. 139–140

Zadanie 9. niejawne z materiałem ikonicznym + WSKAZÓWKI

Jakie funkcje w tekstach kultury może pełnić przyroda? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego utworu literackiego.

Józef Chetmoński
Owczarek

Muzeum Narodowe
w Krakowie,
olej na płótnie, 1897

Wskazówki

- Wyodrębnij w poleceniu zagadnienie, które należy rozważyć w wypowiedzi.
- Zastanów się, jak rozumiesz zagadnienie, którego ma dotyczyć Twoja wypowiedź – funkcje przyrody w tekstach kultury (w jaki sposób przyroda jest przedstawiana, czemu dany sposób kreacji służy).
- Zapisz objaśnienia, skojarzenia, synonimy związane z zagadnieniem, którego ma dotyczyć Twoja wypowiedź – wykorzystasz je w przygotowaniu wprowadzenia do wypowiedzi.
- Zauważ, że w swojej wypowiedzi musisz uwzględnić dwa elementy:
 - odwołać się do dołączonego materiału ikonicznego
 - przywołać inny wybrany przez siebie utwór literacki.
- Przeanalizuj informacje podane przy obrazie – zauważ, że dzieło powstało pod koniec XIX wieku i jest utrzymane w konwencji realistycznej. Przypomnij sobie, jak twórcy tworzący w tej konwencji przedstawiali rzeczywistość.
- Przyjrzyj się postaci przedstawionej na obrazie – ustal, kim jest, z jakiego środowiska się wywodzi, czym się zajmuje. Zastanów się, jaką rolę w tej scenie odgrywa przyroda.
- Zwróć uwagę na kompozycję dzieła, jego kolorystykę oraz zastosowany światłocień. Zastanów się, jak środki wyrazu artystycznego wpływają na nastrój przedstawionej sceny.
- Przypomnij sobie, w których znanych Ci utworach twórcy eksponowali obecność przyrody – w jakim celu to czynili, jaką rolę natura odgrywała w tych dziełach: czy stanowiła tło wydarzeń, czy miała wpływ na losy bohaterów, ingerowała w ich rzeczywistość, wpływała na ich nastrój (np. *Na lipę* Jana Kochanowskiego, *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Sonety krymskie* Adama Mickiewicza, *Melodia mgieł nocnych* Kazimierza Przerwy-Tetmajera). Pamiętaj, żeby skupić się na zagadnieniu podanym w poleceniu, a nie na ogólnej treści wybranego utworu literackiego.
- Sformułuj plan wypowiedzi ustnej.
 - Zadbaj o kompozycję (wprowadzenie do tematu, zajęcie stanowiska, argumentacja, wnioski cząstkowe wynikające z argumentów, wnioski końcowe).
 - Zajmij stanowisko wobec problemu określonego w poleceniu – może mieć ono charakter ogólnej myśli, uogólniającego stwierdzenia.
 - Sformułuj argumenty, które poprzysz trafnie dobranymi przykładami odnoszącymi się do obrazu oraz wybranego przez siebie dzieła literackiego.
 - Pamiętaj o wnioskach końcowych, którymi podsumujesz swój wywód.
- Pamiętaj o tym, że Twoja wypowiedź powinna być spójna i logiczna, poprawna pod względem językowym i stylistycznym, wygłoszona zgodnie z zasadami retoryki.
- Dobrze zaplanuj swoją wypowiedź, właściwie gospodaruj czasem.

**Sprawdź
w Vademecum
PP**

np. *Sonety
krymskie*,
s. 153–155

**Sprawdź
w Vademecum
PR**

np. *Sonety
krymskie*,
s. 176–178

Zadanie

Przygotuj plan (konspekt) swojej wypowiedzi. Pamiętaj, że masz się odwołać do obrazu Józefa Chetmońskiego *Owczarek* oraz do wybranego utworu literackiego.

Wstęp

Rozwinięcie

Zakończenie

→ Przykładowa realizacja zadania (konspekt), s. 141

I wiesz, jak zdać maturę

VADEMECUM

powtarzanie wiadomości
połączone z rozwiązywaniem
zadań typu maturalnego

ZBIÓR ZADAŃ MATURALNYCH. MATURA PISEMNA

rozwiązywanie zadań i arkuszy

CYFROWE WSPOMAGANIE NAUKI

- **APLIKACJA** – materiały cyfrowe zintegrowane z Vademecum i Zbiorem zadań maturalnych ułatwiające przygotowania do egzaminu
app.nowaterazmatura.pl
- **SERWIS MATURALNY** – wszystkie niezbędne informacje o maturze
nowaterazmatura.pl

